

‘ सत्त्वधारे ’ चे अंतरंग

□ संपादकीय निवेदन	बारा
प्रा. गो. म. कुलकर्णी, श्री. वि. अयं. झटे	
□ प्रस्तावना	सतरा
तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी	
□ डॉ. रा. चिं. ढेरे : जीवनपट	पंचवीस
डॉ. अशोक कामत	
□ चंद्रभागा (कविता)	अठ्ठावीस
डॉ. वि. म. कुलकर्णी	

विभाग पहिला

श्रीविठ्ठल, पंढरपूर आणि विठ्ठलभक्तिविस्तार

१. दोन संस्कृत पांडुरंगमाहात्म्ये ३-२८
डॉ. रा. पां. गोस्वामी

स्थलमाहात्म्ये आणि पुराणे ३, स्कांदीय माहात्म्यातील विषय ५, पाद्मोद्य माहात्म्यातील विषय ५, दोन्ही माहात्म्यांचा रचनाविस्तार ६, पाद्मोद्य माहात्म्यातील तांत्रिक क्षेत्रवर्णन ६, क्षेत्रनामाची विविधता ७, पुंडरीककथेचे स्वरूप १०, वज्री अथवा वीट ११, मुख्य दैवतान्या प्रकटन-कथा १२, देवाचे मूर्ति-त्रयस्वरूप १३, देवाची मूर्तिलक्षणे १६, मूर्तिलक्षणांचा तौलनिक विचार १९, काही असाधारण मूर्ति-वैशिष्ट्ये २०, परिवारदेवतांचा विचार २१, विठ्ठलपूर्व परंपरांचे वैष्णवीकरण २५, वक्त्यांच्या नावांमागील भूमिका २६, दोन्ही माहात्म्यांची देवाण-बेवाण २७, संदर्भ-टीपा २८.

२. श्रीधरस्वामींचे ‘ पांडुरंगमाहात्म्य ’ २९-५५
डॉ. आय. एम्. पी. रिताईड

मूलभूत आणि अश्लय कथांचा कर्ता २९, ‘ पांडुरंगमाहात्म्य ’ २९, ‘ माहात्म्या ’ तील स्थलांच्या निश्चितीचा प्रश्न ३१, ‘ पांडुरंगमाहात्म्या ’ चा

सारांश ३२, 'माहात्म्या'तील कथांचे मूलस्रोत ३३, अन्य वैष्णव पुंडरीक ३४, पंढरपूरक्षेत्राचे स्थान ३५, विठ्ठल, पुंडलीक, लक्ष्मी ३७, नृसिंह आणि भीमा-तीरावरील तीर्थे ४०, देवी आणि भैरव ४५, भास्कर क्षेत्र ४७, विष्णुपद ४९, पडझड आणि नष्टभ्रष्टता ५०, उच्चवर्णीय प्रचारकी भाविक भक्ताची भूमिका ५१, संदर्भ-टीपा ५३-५५.

३. श्रीविठ्ठलाच्या अलक्षित कथा-गाथा

५६-७२

श्री. मा. पं. बहिरट

लोकप्रिय दैवताविषयीचा कथा-संभार ५६, पुंडलीक व विठ्ठल ५६, पंढरी नगरी व देवालय ५८, नामदेव पायरी व मुक्तिमंडप ६०, ताकपिठ्या विठोबा ६१, पद्मावती ६१, 'पांडुरंगमाहात्म्या'तील पद्मा मुक्तकेशी ६२, प्रल्हाद महाराज ६३, महामहोपाध्याय काशिनाथबाबा ६५, हरिदासांचा काला ६७, रथोत्सव ६८, काही महत्त्वाची स्थाने ६९, संदर्भ-टीपा ७०-७२.

४. पंढरपूर आणि श्रीविठ्ठल : कोरीव लेखांच्या प्रकाशात

७३-८२

डॉ. सौ. शोभना गोखले

पंढरपुरातील प्राचीन शिलालेख ७३, विठ्ठलमंदिरातील तुळईवरील अप्रकाशित लेख ७६, लिपी ७७, वर्णव्यवस्था ७७, भाषा ७७, कालनिर्देश ७७, विषय ७७, ऐतिहासिक महत्त्व ७७, सांस्कृतिक महत्त्व ७८, लेखाचे वाचन : पूर्वभाग ७८, पश्चिम भाग ८१, संदर्भ-टीपा ८२.

५. कर्नाटकातील विठ्ठलभक्तिधारा

८३-८७

डॉ. पंडित आवळीकर

कानडा विठ्ठल ८३, दास संप्रदायाचे प्रवर्तक नरहरितीर्थ ८३, माधव आणि रामदासी ८४, व्यासकूट आणि दासकूट ८५, भक्तिपंथाची भिन्न चित्रे ८६, संदर्भ-टीपा ८७.

६. आंध्रातील विठ्ठलभक्तिधारा

८८-१०२

प्रा. माणिक धनपलवार

महाराष्ट्र : विठ्ठलभक्तीचे माहेर ८८, आंध्रातील विठ्ठलविषयक कोरीव लेख ८८, विठ्ठल, पांडुरंग : व्यक्तिनामे ९०, चौऱ्यायशीच्या लेखातील तेलुगु-भाषिक नावे ९०, विठ्ठलभक्तिपर ग्रंथरचना ९१, स्फुट रचना ९४, विठ्ठलमंदिरे ९६, कीर्तने ९९, संदर्भ-टीपा १००-१०२.

७. गोपजनांचा देव : श्रीविठ्ठल

१०३-११२

डॉ. गुंथर सोंघायमर

पंढरपूर व विठोबा यांची गोपजनिक पार्श्वभूमी १०३, धनगरांच्या परंपरे-तील विठोबा १०५, विठ्ठलाची बायको : पदुबाई १०९, ऋणनिर्देश ११०, संदर्भ-टीपा १११-११२.

विभाग दुसरा

विठ्ठलभक्तिपरंपरा, विठ्ठलोपासक संत आणि संतसाहित्य

८. वैदिक परंपरा आणि चारकरी संप्रदाय ११५-१२३
ह. म. प. श्रीधुंडामहाराज बेगलूरकर
वेद : भागवतधर्म-मंदिराची आधारशिला ११५, वेदाचे स्वतःप्रामाण्य ११७, वारी आणि वारकरी ११८, वेदातील सकाम कर्माचा निषेध ११८, 'अविधि आचरण परम दूषण' ११९, नाथांनी गायिलेले वेदमहिमान १२०, तुकोबांची वेदनिंठा १२२-१२३.
९. अद्वैत-वेदान्त आणि चारकरी संप्रदाय १२४-१३५
ह. म. प. श्रीकिसनमहाराज साळरे
वारकरी संप्रदायाची वैदिक बैसका १२४, गीता-भागवत हे प्रधान ग्रंथ १२५, त्रिस्तरीय परमार्थ-पथ १२६, अष्टांगयोग हा पंथराज १२७, 'रसो वै सः' १२८, वारकरी संप्रदायाचे तीन कालखंड १२९, वारकरी संप्रदायाचा प्रचार-प्रसार १३०, सद्यःकालीन आशास्थान १३२, औपनिषदिक अद्वैत-वेदान्ताची बैठक १३३-१३५.
१०. संतपरंपरेचे आद्य प्रवर्तक श्रीज्ञानदेव १३६-१५१
प्रा. श्री. मा. कुलकर्णी
विश्वव्यापक ज्ञानब्रह्म १३६, संत कोणाला म्हणावे? १३६, संतांची थोर परंपरा १३९, ज्ञानदेवांचा 'वैष्णव प्रासाद' १३९, शैव-वैष्णव परंपरांचे ऐक्य १४०, गीतेकडे पाहण्याचा दृष्टिकोण १४१, ज्ञानेश्वरीचे श्रेष्ठ प्रयोजन १४३, ज्ञानेश्वरीत विस्तारलेले अद्वैत तत्त्वज्ञान १४४, कर्मयोगाचा पुरस्कार १४५, कर्म व भक्ती यांची सांगड १४७, कर्म, भक्ती व ज्ञान यांचे सामरस्य १४८, व्यष्टी-समष्टीच्या कल्याणाचा मार्ग १४९, श्रेष्ठ जीवनमूल्यांची जोपासना १५०-१५१.
११. तुकोबांचे पूर्वावतार श्रीनामदेव १५२-१७४
डॉ. निशिकांत मिरजकर
भागवतधर्ममंदिरावरील सुवर्ण-कलश १५२, नाम्याचा तुका १५३, नाम-देवांची जीवनरेखा १५४, विठ्ठलरूपाचा वेध १५६, 'बालक्रीडा' व 'श्रीकृष्ण-लीला' १५७, आर्त आणि उत्कट भक्त १५८, देवभक्त-संबंधातील मातृप्रतिमा १६१, सासुरवादीण आणि तिची मायभेट १६४, सुवानुभवापूर्वीच्या यातना १६६, भक्तिसुखाची अनावर ओढ १६७, नामवेदाची निर्मिती १६९, कीर्तन-रंगाचा आस्वाद १७०, संतसमागमाचे वेद १७१, साधू दिसती वेगळाले १७३-७४.

१२. संत तुकाराम : स्वप्न आणि सत्य

१७५-१८२

प्रा. रा. ग. जाधव

तुकोबांचे संतत्व आणि कवित्व १७५, मूल्य आणि मूल्यमापन १७५, साकार झालेली स्वप्नसृष्टी १७६, स्वप्नांचा वैशिष्ट्यपूर्ण अर्थ १७६, आत्म-निष्ठेचे भान जपणारा संत १७७, गीताभाष्य-रचनेची बंडखोरी १७७, संतांच्या 'समानधर्मते'चा अर्थ १७८, सार्वत्रिक नीतिमूल्यांचा आविष्कार १७९, सत्य-कल्पिताचा सर्जनशील मेळ १७९, गुरुसंस्थेचा दबदबा १७९, अवघड वाटचाल १८०, पंख मिटून बसलेला गरूड १८०, सामाजिक आत्मभान १८१, पत्न्या आणि वळस : एक कल्पित १८२.

१३. भागवत धर्म आणि प्राचीन मराठी कथाकवी

१८३-२०४

डॉ. र. बा. मंचरकर

आंतरजीवनाच्या समृद्धीचा मार्ग १८३, कथात्मक कविता : स्वरूपविचार १८५, कथात्मक कविता : धर्मसंबद्धता १८७, 'आम्हां सापडलें वर्म । करूं भागवतधर्म ॥' १८८, भागवत धर्माचा कथात्मक कवितेवरील प्रभाव १९१, काव्यदृष्टी १९१, संवादी स्रोतग्रंथांची निवड १९२, कथाबंध १९४, व्यक्ति-चित्रण १९६, काव्यातर्गत भावसृष्टीकडे पाहणारी जीवनदृष्टी १९८, काव्यशैली १९९, प्राचीन मराठी कथात्मक कवितेची जडण-घडण व फलश्रुती २०१, संदर्भ-टीपा २०२-२०४.

१४. मुस्लिम संतकवी आणि श्रीविठ्ठल

२०५-२११

डॉ. यू. म. पठाण

मुस्लिम संतकवीविषयीचा पूर्वाभ्यास २०५, धर्म-विचारांचा सुसंवाद २०६, शेख महमदानी गायिलेला नाममहिमा २०६, 'अनिवार पंढरी । अविनाश श्रीहरी ।' २०७, 'तो अव्यक्त माझा सखा' २०९, मूळ गंगोत्रीचा शोध २११.

१५. संतसाहित्यसमीक्षा : वस्तुस्थिती आणि अपेक्षा

२१२-२२९

प्रा. गो. म. कुलकर्णी

अनेकांगी आलॉडन २१२, उपनिषदांशी नाते २१२, पारंपरिक प्रतिक्रिया निवात नमनाची २१३, पारमार्थिक श्रद्धेची लक्ष्मणरेषा २१४, संतसाहित्य : सांस्कृतिक संचित २१४, चिपळूणकर-प्रणीत नवी दिशा २१५, उद्बोधन-व्यापाराला प्राधान्य २१५, उदारमतवादाचा मूलस्रोत २१६, अभिनिवेशाची छाया २१७, नव्या संकल्पनांचे आरोपण २१८, समकालीन समाज आणि संत २१९, काव्यानंद आणि ज्ञानानंद २२०, पहिले सौंदर्यदृष्टीचे समीक्षक २२१, उपेक्षेचे पर्व २२१, केतकरांचा लक्षणीय ग्रंथ २२२, साक्षात्कारवादी समीक्षा २२२, सांस्कृतिक समीक्षा २२३, वेगळे संतसाहित्यशास्त्र २२३, कवित्वाचा

उठाव : परतत्व दुर्लक्षित २२४, संतसाहित्यातील सौंदर्यपूर्णतेचा नवसाक्षात्कार २२४, आंतरदर्शी समीक्षेचे पर्व २२५, कवित्व आणि परतत्व यांतील नात्याचा शोध २२६, समग्रतेचा दृष्टिकोण २२८-२२९.

१६. संतचरित्रकथा : लोकतत्त्वीय निरीक्षण

२३०-२४०

डॉ. मधुकर वाकोडे

चमत्कारकथांचा प्रसव २३०, दादा सावकार : प्रतीकात्मक मृत्यू २३०, 'नाभीपर्यंत गंगाजळीं । तुम्ही चलावे ये काळीं ।' २३१, दादा सावकार आणि शुभा २३२, शुभा : मातृदेवता २३२, शुभा आणि चिता २३३, गोवरी : स्तनप्रतीक २३४, शुभा आणि सीता २३४, विठ्ठलभक्त संत गजानन आणि जल-देवता-दर्शन २३५, 'संत आणि भगवंत । एकरूप साक्षात ।' २३५, ओंकारेश्वर येथे श्रीनर्मदादर्शन २३६, श्रीनर्मदा कोळी-कन्या कशी ? २३७, लोकप्रतिभा आणि संतचरित्रकथा २३८, संदर्भ-टीपा २४०.

१७. 'पांडुरंगमाहात्म्य' आणि त्याची प्राचीनता

२४१-२५७

डॉ. रा. चि. हेरे

स्कंद 'पांडुरंगमाहात्म्य' २४१, प्राक्कथा : समूहमनाचे महाद्वार २४२, वाढत्या अध्ययन-वक्षा, २४३, स्थलपुराणांचे महत्त्व २४४, तीर्थमाहात्म्या-विषयी डॉ. यान होंडांचे मत २४५, 'श्रीविठ्ठलभूषण' ग्रंथातील उल्लेख २४७, गोपाळाचार्यांची विश्वसनीयता २४८, महामहोपाध्याय काणे यांची साक्ष २५०, तीर्थवंडाचे अस्तित्व २५१, स्कंद माहात्म्याची प्रतिष्ठा २५४, स्पष्ट निष्कर्ष २५५, संदर्भ-टीपा २५६-२५७.

१८. दोन परिशिष्टे

२५८-२६२

कु. अरुणा हेरे, प्रा. माणिक धनपलवार

श्रीधरस्वामींचे 'पांडुरंगमाहात्म्य' : अरुणा हेरे, २५८, भट्टिप्रोलु येथील शके १०६४ चा लेख : माणिक धनपलवार २६१-२६२.

विभाग तिसरा

परिचय आणि सूची

१९. डॉ. रा. चि. हेरे : वाङ्मय-दर्शन

२६५-२८०

डॉ. र. बा. मंचरकर

२०. डॉ. रा. चि. हेरे : वाङ्मय-सूची

२८१-२९९

श्री. मोरेश्वर वालिंबे

२१. लेखक-संपादक-परिचय

३००-३०६

श्री. मोरेश्वर वालिंबे

२२. नाम-सूची

३०७-३२०

श्री. बा. ल. मंजूळ